

Helsingin yliopisto - Helsingfors universitet - University of Helsinki ID 2004-3003

Tiedekunta-Fakultet-Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos-Institution-Department Sosiologian laitos	
Tekijä-Författare-Author Pihkala, Sari			
Työn nimi-Arbetets titel-Title Syntynyt johtamaan : Johtajuus talousalan lehdissä			
Oppiaine-Läroämne-Subject Yleinen sosiologia			
Työn laji-Arbetets art-Level Pro gradu		Aika-Datum-Month and year 2004-11-05	Sivumäärä-Sidantal-Number of pages 98 + 1
Tiivistelmä-Referat-Abstract Tutkielmassa tarkastellaan suomalaisissa talousalan lehdissä tuotettavaa kuvaa johtajuudesta. Tutkimusaineistona on käytetty vuonna 2003 Talouselämä- ja Kauppalehti Optio -lehdessä julkaistuja 22 artikkelia, joissa haastatellaan yritysjohtajia. Tutkielmassa joukkoviestinten katsotaan osallistuvan todellisuuden määrittelyyn ja niillä ymmärretään olevan keskeinen vaikutus ihmisten mielipiteisiin. Johtajuus käsitetään sosiaalisesti konstruktioksi, jota tuotetaan ja uusinnetaan lehdissä julkaistuissa johtajien haastatteluissa. Tutkielman tarkoituksena on tuottaa tietoa vallitsevan, julkisen johtajuuskuvan muodostumisesta. Tutkimuskysymyksenä on, miten ja millaista johtajuuskuvaa nykypäivänä talousalan lehdissä tuotetaan. Lisäksi pohditaan, mitä seurauksia näin tuotettavalla kuvalla on. Taustana tutkimusasetelmalle esitetään vallitseva liikkeenjohdollinen tapa käsittää johtajuus ja johtaminen. Tämä ideologia vaikuttaa voimakkaasti organisaatiojohtamisen kentällä ja sen ulkopuolella, mutta sitä on myös kritisoitu ankarasti. Tutkielmassa käytetty konstruktivistinen näkökulma edustaa uudempaa johtajuustutkimusta, joka on keskittynyt johtamisen ja johtajuuden rakentumisen tarkasteluun esimerkiksi juuri liikkeenjohdollista ideologiaa edustavissa teoksissa. Tutkimusmenetelmänä käytetään sosiaalisen konstruktionismin ajatuksille perustuvaa diskurssianalyysiä. Analyysissä lehdissä tuotettua johtajuusdiskurssia kuvaamaan on muodostettu neljä tulkintarepertuaaria. Repertuaarit on nimetty keskeisimmän ominaisuutensa mukaan pätevyys-, määrätietoisuus-, humanisuus- ja sankaruusrepertuaareiksi. Repertuaarit ovat sekä toisiaan täydentäviä että keskenään ristiriitaisia. Repertuaareihin vetoaminen tarjoaa puhujille tietyntylaisia rooleja, ja niillä on omat funktionsa ja seurauksensa johtajuuden tuottamisessa. Analyysissä todettiin, että johtajuus muodostuu artikkeleissa haastateltavien yksilölliseksi ominaisuudeksi ja se rakentuu suurelta osin perinteisen, liikkeenjohdollisen johtamisen ideologian tarjoaman johtajuuskuvan mukaisesti. Tekstit sekä legitimoivat johtajien asemaa että osoittavat johtamisen merkityksellisyyden toimintona. Artikkelien voidaan siten todeta lähinnä vahvistavan jo vallitsevaa johtajuuskuvaa sen uudistamisen sijasta. Mahdollisuudet johtajuuskuvan muuttamiseksi nähtiin artikkelien toimijoiden – toimittajan ja haastateltavien – osalta melko heikoiksi. Johtajuus näyttää artikkeleissa vastaavan nyky-yhteiskunnan haasteisiin esiintymällä kokonaisvaltaisena haastateltavien elämää jäsentävänä ilmiönä ja luomalla kuvan menestyjistä, jotka hallitsevat tälle ajalle tyypillistä epävarmuutta. Siten sen voidaan tulkita kuvaavan yleisemmällä tasolla ihannetta elämän hallinnasta ja yhtenäisen elämäntarinan rakentamisesta. Tutkielman viitekehys perustuu Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin esittämään ajatukseen maailmasta sosiaalisena konstruktiona, jonka soveltamisessa Mika Aaltosen ja Anne Kovalaisen teos johtamisesta sosiaalisena konstruktiona on toiminut tärkeänä lähteenä. Katsauksessa aiempaan konstruktionistiseen johtajuustutkimukseen pääasiallisina lähteinä ovat toimineet Pauli Juutin teos "Johtamispuhe" ja Staffan Furustenin "The Managerial Discourse". Kiinnostavan tutkimuksellisen vertailukohdan on tarjonnut Anna-Maija Lämsän ja Tanja Tiensuun tutkimus diskursiivisesti tuotetusta naisjohtajuudesta talousalan lehdissä. Lisäksi on käytetty liikkeenjohdollisen johtamisen suuntauksia käsittelevää kirjallisuutta.			
Avainsanat-Nyckelord-Keywords johtajuus – sosiaalinen konstruktio sosiologia – diskurssianalyysi – tekstit johtaminen – liikkeenjohto – julkisuus joukkoviestimet – talouslehdet – Suomi			
Säilytyspaikka-Förvaringsställe-Where deposited			
Muita tietoja-Övriga uppgifter-Additional information			